

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 4 listopada 2008 r.

Druk nr 350

Pan

Bogdan BORUSEWICZ

MARSZAŁEK SENATU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Na podstawie art. 84 ust. 1 Regulaminu Senatu my, niżej podpisani senatorowie, wnosimy projekt uchwały

**w sprawie uczczenia pamięci błogosławionego Arcybiskupa Antoniego
Juliana Nowowiejskiego (1858 – 1941), wielkiego Polaka i Pasterza
Kościoła katolickiego.**

Do reprezentowania nas w dalszych pracach nad tym projektem uchwały upoważniamy senator Janinę Fetlińską.

(-) Małgorzata Adameczak	(-) Bronisław Korfanty
(-) Dorota Arciszewska-Mielewczyk	(-) Norbert Krajczyk
(-) Grzegorz Banaś	(-) Waldemar Kraska
(-) Ryszard Bender	(-) Krzysztof Majkowski
(-) Przemysław Błaszczyk	(-) Władysław Ortyl
(-) Zbigniew Cichoń	(-) Andrzej Owczarek
(-) Lucjan Cichosz	(-) Stanisław Piotrowicz
(-) Grzegorz Czelej	(-) Zdzisław Pupa
(-) Władysław Dajczak	(-) Zbigniew Romaszewski
(-) Janina Fetlińska	(-) Jadwiga Rotnicka
(-) Stanisław Gogacz	(-) Czesław Ryszka
(-) Tadeusz Gruszka	(-) Sławomir Sadowski
(-) Henryk Górski	(-) Tadeusz Skorupa
(-) Kazimierz Jaworski	(-) Wojciech Skurkiewicz
(-) Piotr Kaleta	(-) Eryk Smulewicz
(-) Stanisław Karczewski	(-) Grażyna Sztark
(-) Paweł Klimowicz	(-) Grzegorz Wojciechowski
(-) Stanisław Kogut	(-) Stanisław Zajac

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 2008 roku

w sprawie uczczenia pamięci
błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego (1858–1941),
wielkiego Polaka i Pasterza Kościoła katolickiego

Senat Rzeczypospolitej Polskiej w 150-lecie urodzin i 100. rocznicę konsekracji biskupiej Antoniego Juliana Nowowiejskiego oddaje hołd jednemu z najwybitniejszych pasterzy Kościoła katolickiego w międzywojennej Polsce, znanemu działaczowi społecznemu i mężowi stanu.

Błogosławiony Arcybiskup Antoni Julian Nowowiejski urodził się 11 lutego 1858 roku we wsi Lubienie pod Opatowem. W 1873 roku przeniósł się do Płocka, gdzie w 1874 roku wstąpił do Seminarium Duchownego. W 1878 roku został skierowany na studia teologiczne w Akademii Duchownej w Petersburgu. Świecenia kapłańskie przyjął w 1881 roku. Rok później ukończył Akademię Duchowną i został wykładowcą teologii w Seminarium Duchownym w Płocku. W latach 1901-1908 roku pełnił funkcję rektora tej uczelni. Był ponadto wikariuszem generalnym i prepozytem kapituły katedralnej płockiej. 12 czerwca 1908 roku papież Pius X powołał go na Biskupa Płockiego.

Przez 33 lata kierował prastarą Diecezją Płocką, pełniąc jednocześnie odpowiedzialne funkcje w odradzającej się do bytu państwowego Ojczyźnie i w Episkopacie Polski. W 1917 roku Rada Regencyjna Królestwa Polskiego powołała go na członka Rady Stanu. Przez kilka lat był sekretarzem generalnym Episkopatu Królestwa Polskiego, a potem Metropolii Warszawskiej. W 1925 roku został pierwszym w Polsce prezesem krajowym Związku Misyjnego Duchowieństwa, organizacji niezwykle zasłużonej dla krzewienia misji. W swej działalności pasterskiej i społecznej wiele troski poświęcił rodzinie, w której upatrywał fundament zdrowego organizmu państwa. Wskazywał na niezbędny w wychowaniu młodych pokoleń wspólny trud wychowawczy rodziców, szkoły i Kościoła. W czasach najazdu bolszewickiego trwał w swej biskupiej siedzibie, organizował pomoc charytatywną, umacniał ducha księży i postawy patriotyczne ludności. W czasach pokoju budował gmachy Seminarium Duchownego w Płocku, odrestaurował Katedrę Płocką, otworzył pierwsze w Królestwie Polskim Muzeum Diecezjalne. Skutecznie wzywał księży do wznoszenia domów parafialnych, które stały się znaczącymi placówkami życia kulturalnego na północnym Mazowszu. Zastąpił

rozległą twórczością naukową, jest autorem wielu znakomitych prac historycznych i teologicznych. Szczególnie znane dzieła, to „Monografia historyczna Płocka”, która do dziś stanowi bezcenne źródło wiedzy o mieście Hermana i Krzywoustego, oraz „Wykład liturgii Kościoła Katolickiego” pozostający do dziś najpoważniejszą publikacją dotyczącą liturgii katolickiej w języku polskim.

W 1930 roku Pius XI obdarzył go godnością Arcybiskupa Silneńskiego. W 1931 roku otrzymał Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu *Polonia Restituta*. W tym samym roku Uniwersytet Warszawski nadał mu doktorat *honoris causa*. Swoje szlachetne życie zakończył 28 maja 1941 roku wskutek tortur, głodu i wyczerpania fizycznego w obozie niemieckim w Działdowie. Do dziś nieznane jest miejsce Jego pochówku.

Sługa Boży Jan Paweł II, beatyfikując 13 czerwca 1999 roku na Placu Piłsudskiego w Warszawie 108 polskich męczenników „brunatnego totalitaryzmu”, postawił na ich czele właśnie Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej uznaje życie i działalność błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego za chlubny przykład heroizmu obywatela i kapłana, za wzór działacza społecznego, którego praca nad duchowością narodu, obroną jego godności w chwilach największych prób, dowodziła heroicznego umiłowania Boga i Ojczyzny. Senat oddaje hołd błogosławionemu Arcybiskupowi Antoniemu Julianowi Nowowiejskiemu, uznając, iż jest człowiekiem godnym najwyższego uznania i należnej czci. Stanowi wzór do naśladowania dla kolejnych pokoleń Polaków.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej zwraca się do środowisk wychowawczo-oświatowych i naukowych z apelem o popularyzowanie wiedzy o postaci i zasługach tego wielkiego Polaka, Pasterza, Wychowawcy i Patrioty.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Uzasadnienie

Proponowana uchwała w 150. rocznicę urodzin i 100-lecie sakry biskupiej błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego ma przypomnieć wielkie zasługi Polaka, który całym swoim życiem dał świadectwo nadzwyczajnej miłości Ojczyzny, a w swojej działalności i postawie wykazał się niebywałą odwagą i solidarnością z Narodem. Uchwała jest pięknym zwieńczeniem obchodów - kończącego się 6 grudnia AD 2008 - Roku Błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego ogłoszonego przez Biskupa Płockiego Piotra Libere.

Wzór życia błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego jest niezwykle ważny ze względu na postawę patriotyzmu i ogromną pracowitość. Przewodząc jako biskup Kościołowi Płockiemu, Antoni Julian Nowowiejski prowadził bogatą działalność duszpasterską, społeczną i naukową. Upatrując w rodzinie fundament zdrowego organizmu społecznego, kładł wielki nacisk na wspólny trud wychowawczy rodziców, szkoły i Kościoła. Podkreślał, że nie może się nazywać katolikiem ten, „kto by swoje życie katolickie zamknął tylko w kościele, i nie stosował się do wiary swojego życia zarówno w domu, jak i na placach publicznych, zarówno gdy jest sam, jak i między ludźmi, zarówno przy pracy, jak i przy zabawie [...]”. Nie opuścił Grodu Krzywoustego ani w latach pierwszej wojny światowej, ani w niezwykle dramatycznych dla Płocczan dniach najazdu bolszewickiego 1920 roku. W jego listach pasterskich z tych lat wznoszą proste, ludzkie apele o pomoc głodnym dzieciom, o nieurządzanie wielkosobotnich poświeceń pokarmów, gdy wiele rodzin nie może sobie pozwolić na świąteczne potrawy, o zbieranie płótna na bieliznę dla rannych żołnierzy. Podczas najazdu bolszewickiego wręcz zakazał księżom, pod groźbą utraty *officium et beneficjum*, opuszczania parafii. W tych trudnych latach krzewił także pracę charytatywną, której – przy pomocy swojego gorliwego współpracownika bp. Leona Wetmańskiego - nadawał kształt „zorganizowanego miłosierdzia”. Ostrzegał przed komunizmem, ale także przed nieopanowanym kapitalizmem, który nazywał „uganianiem się za dobrami materialnymi z zapomnieniem o dobrach Bożych”. Uważał, że bezrobocie jest „najgorszą trucizną dla duszy” i dlatego usilnie prosił przedsiębiorców katolickich o tworzenie nowych miejsc pracy.

Arcybiskup Nowowiejski dbał o wysoki poziom duchowieństwa diecezji, przeprowadził reformę studiów w Seminarium Duchownym i rozbudował gmachy tej uczelni. Dokonał gruntownej restauracji Katedry Płockiej, otworzył pierwsze w Królestwie Polskim Muzeum Diecezjalne, zbudował bibliotekę seminaryjną, wzywał księży do wznoszenia domów parafialnych, które stały się znaczącymi placówkami życia kulturalnego na północnym Mazowszu, zasłynął rozległą twórczością historyczną i teologiczną. Jest autorem

monumentalnej „Monografii historycznej Płocka”, która do dziś stanowi bezcenne źródło wiedzy o mieście Hermana i Krzywoustego. W 1930 roku opublikował „Pastorologię”, niezwykle pożyteczny w tamtych czasach podręcznik pracy duszpasterskiej. Jego monumentalne, liczące ponad cztery tysiące stron, dzieło „Wykład liturgii Kościoła Katolickiego”, pozostaje do dziś liczącą się publikacją dotyczącą liturgii katolickiej w języku polskim. Z jego inspiracji opracowano „Rytuał polski” i „Atlas misji katolickich”.

Kiedy potomkowie budowniczych katedry kolońskiej, potomkowie Bacha i Goethego zrzucali bomby na jego katedrę, sędziwy Arcybiskup – podobnie jak w latach 1914-1918 i w roku 1920 - trwał na miejscu, w Płocku. Na początku 1940 roku wraz z bp. Leonem Wetmańskim został aresztowany i internowany w Słupnie. Nocą z 6 na 7 marca 1940 roku hitlerowcy osadzili obu biskupów w obozie hitlerowskim w Działdowie, gdzie Arcybiskup zmarł 28 maja 1941 roku wskutek tortur, głodu i wyczerpania fizycznego. Zachowane świadectwa potwierdzają jego patriotyzm i heroizm wiary w okresie pobytu w obozie. W ten sposób stał się trzecim w dziejach Polski, po św. Wojciechu i św. Stanisławie, Pasterzem Diecezji - Męczennikiem. W ich katedrach – gnieźnieńskiej i krakowskiej – wznoszą się wspaniałe konfesje. Antoni Julian – biskup starego, stołecznego Płocka, senior przedwojennego Episkopatu Polski - nie ma grobu. Do dziś nie znamy miejsca jego pochówku. Tym większą jesteśmy Mu winni pamięć i wdzięczność. Tym większe jest nasze zobowiązanie do kontynuowania jego świadectwa.

Dzięki takim postaciom Polska była w stanie przetrwać nawałnice obydwu światowych wojen i okres komunizmu. Umocnieni duchem i przykładem życia i śmierci błogosławionego Arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego przypominamy o wielkości naszego Narodu i należnej czci i wdzięczności bohaterom.